

KRAŠTOVAIZDŽIO ARCHITEKTĄ ANTANĄ TAURĄ (1912–1988) PRISIMENANT

Vaiva Deveikienė¹, Steponas Deveikis²

El. paštas: ¹vaiva.deveikiene@vilnius.lt; ²steponas.deveikis@registrucentras.lt

2012 m. balandį sukako 100 metų nuo žymaus kraštovaizdžio architekto, ilgamečio dėstytojo ir fakulteto dekanu tuomečiame Vilniaus dailės institute (dabar – Vilniaus dailės akademija) Antano Taurą (1912–1988) gimimo. Lietuvos gamtos apsaugos draugijos Garbės knygoje jo vardas buvo įrašytas greta prof. Tado Ivanausko, Viktoro Bergo ir kitų žymių gamtos apsaugos specialistų. Tokį įvertinimą ir Tado Ivanausko premiją 1986 m. garbus kraštovaizdžio architektas pelnė už kraštovaizdžio apsaugos ir puoselėjimo, parkotyros nuopelnus.

Kai pasižiūri atgal, suvoki, kad Lietuvos kraštotvarkos pradmenys ir sovietiniu laikotarpiu buvo tvirti bei pamatuoti (tai, ko gero, visų pirma tuomečio Vilniaus inžinerinio statybos instituto Architektūros fakulteto ir Gyvenviečių planavimo ir tvarkymo (Urbanistikos) katedros kolektyvo nuopelnas), leidę suformuoti bei išsaugoti ir gamtinį, ir kultūrinį karkasą, mūsų valstybės savastį. Gamtos ir kultūros vienovės pojūtį stipriausiai yra išugdę kraštovaizdžio architektai, urbanistai, teritorijų planuotojai... Kraštovaizdžio architektas A. Tauras turėjo tokį pojūtį, tokį talentą. Jis daug prisidėjo prie architektūros ir kraštovaizdžio architektūros studijų išsaugojimo ir ugdymo Vilniaus dailės institute.

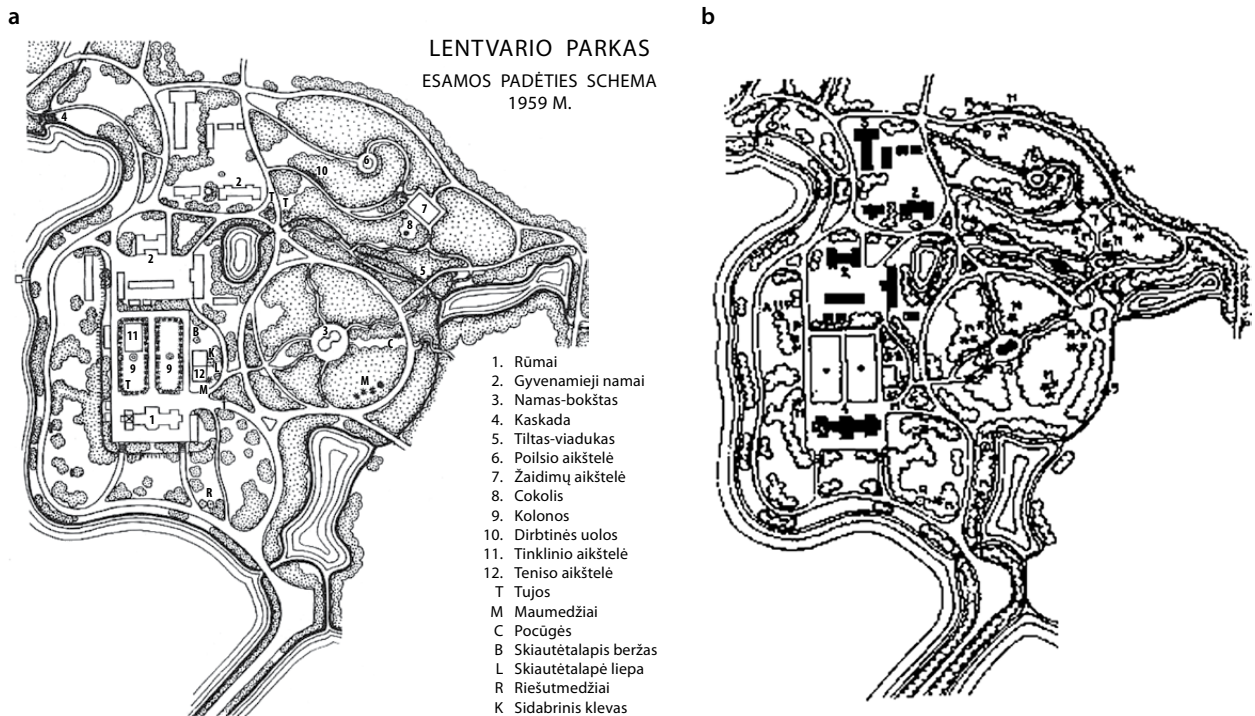
Antanas Tauras gimė 1912 m. balandžio 19 d. Purviniškės kaime, Marijampolės rajone. Kaune baigė Vytauto Didžiojo universitetą, įgijo inžinieriaus architekto diplomą. 1937–1939 m. gilino žinias Paryžiuje, Sorbonos universiteto Urbanistikos institute. Modernioji romaninė prancūzų gyvenviečių planavimo tradicija suformavo jo kūrybinį kredo, gyvenimo ir darbo principus, pagarbą žmogui ir aplinkai, taktą ir profesinio bendravimo įgūdžius.

Sovietiniais pokario metais A. Tauras dirbo Vilniuje įvairiose projektavimo įstaigose, vėliau – architektu Ministrų tarybos Architektūros reikalų komitete; nuo 1947 m. – Vilniaus dailės institute. Šiame institute jis

dirbo iki 1982 m. Vėliau iki pat gyvenimo pabaigos A. Tauras dirbo Architektų sąjungos ir Lietuvos gamtos apsaugos draugijos kraštovaizdžio architektūros mokslinėse komisijose. Dirbo nuolat keliaudamas, žiūrėdamas, stebėdamas, fiksuodamas.

Kalbant apie kraštovaizdžio architektą A. Taurą, pasakymas „išvaikščiojo visą Lietuvą“ nėra stereotipas ar tušti žodžiai. Tikrai išvaikščiojo ir parsinešė didžiulę patirtį bei žinias, kurias mokėjo dalinti studentams, kolegoms, mums visiems. Kraštovaizdžio architektas paliko mums ir minčių, ir idėjų, ir konkrečių projektų bei darbų: apie šimtą parkų ir skverų, gamtos apsaugos takų, kitokių kraštovaizdžio tvarkymo darbų buvo daroma pagal jo projektus, išleista daugiau kaip 10 knygų ir leidinių, išspausdinta daug straipsnių periodikoje, enciklopedijose. A. Tauras buvo plačiai žinomas specialistas, jis nestokojo leidyklų ir redakcijų bei skaitytojų dėmesio. Dalykiški architekto straipsniai spausdinti daugelyje to laiko periodinių leidinių („Girios“, „Mūsų gamta“ ir kt.). 1974 m. išleista solidi knyga – vadovėlis „Landsafto architektūra kaime“. Svarbiausių šio autoriaus publikacijų sąrašą pridedame straipsnio pabaigoje.

Savo knygose autorius dėstė kraštovaizdžio architektūros postulatus, glaustais pavyzdžių aprašymais ir iliustracijomis – fotonuotraukomis, piešiniais – formavo visuomenės skonį ir specialistų nuostatas. Daugiausia dėmesio A. Tauras skyrė seniesiems ir naujesiems Lietuvos parkams, apie juos išleido dvi knygas (1966 ir 1989). Paskutinė knyga „Mūsų parkai“ išleista jau po autoriaus mirties, parašyta remiantis 1981–1984 (1986) m. Gamtos apsaugos komiteto su socialiniais partneriais atliktos parkų inventorizacijos medžiaga ir duomenimis. Abiejose knygose pateikiamos apžvalginės parkų schemas ir vietovaizdžių eskizai, suvestinės parkų rodyklės, retųjų medžių radimvietės ar augavietės. Pirmosios (1958) ir vėlesnės (1984) parkų invento-

Kraštovaizdžio architekto A. Tauro sudaryti Lentvario dvaro parko planai: a – iš 1966 m. leidinio pagal 1959 m. parkų inventorizacijos duomenis; b – iš 1989 m. leidinio pagal 1983–1986 m. parkų inventorizacijos duomenis

rizacijos schemas ilgą laiką buvo ir dabar tuo labiau lieka labai svarbus informacijos apie senuosius ir XX a. sukurtus parkus šaltinis (Lietuvos parkų schemos 2012). Knygose autorius paminėjo ne tik savo projektuotus Buivydiškių (1965), Girionių (1960), Meškuičių, Rečionių, Žiežmarių, bet ir kitų autorių projektuotus parkus.

Parkotyra Lietuvoje, ypač devintajame ir dešimtajame XX a. dešimtmečiuose ir vėliau, gerokai pažengė ir patobulėjo. Gamtos ir kultūros visetas (koks visada yra parkas) reikalauja kompleksiško požiūrio, daugelio specialistų pastangų ir apima gamtos bei meno filosofiją, geomorfologiją ir hidrologiją, botaniką ir dendrologiją, inžinerinius bei estetinius, kraštovaizdžio formavimo, architektūros ir ekologijos dalykus. A. Tauras nebuvo dendrologas ar hidrotechnikas, bet jis nuostabiai jautė architektūros dalykus, išlavinta ranka ir būdingu piešiniu galėjo modeliuoti aplinką ir atskleisti, kaip jis sakė, „kultūrinio landšafto grožį“.

Su šiuo architektu yra tekę bendrauti daugeliui vyresnės kartos kraštovaizdžio architektų ir gamtosaugos specialistų. Visiems tai buvo puiki gyvenimo ir meno pajautos mokykla. Lietuvos kraštovaizdžio tvarkytojai turėtų nuolat prisiminti taurias kraštovaizdžio architekto A. Tauro idėjas, mintis ir konkrečius darbus parkuose, gyvenvietėse ir švietimo baruose.

A. Tauro pastebėjimai ir mintys vis dar cituojamos. Pavyzdžiui, kad ir Gelgaudiškio parko aprašymuose vis nurodoma, kad prieš pusšimtį (o dabar jau ir 60) metų A. Tauras čia suskaičiavo 11 terasų, išdėstytų kas 1,5 m viena žemiau kitos. Draugijos „Jungė“ tinklalapis www.manoparkas.lt publikuoja daugelį A. Tauro sudarytų parkų schemų iš 1989 m. leidinio „Mūsų parkai“. Kraštovaizdžio architekto sudarytų parkų schemų informacija pranoksta daugelio šiuolaikinių parkotyros darbų autorių opusus ir yra puikus pagrindas parkams pažinti ir tirti.

Pabaigoje pateikiame keletą ištraukų iš A. Tauro publikacijų – manome, kad tos mintys tebėra aktualios ir šiandien.

„Tvarkydami parko želdinius, turėtume būtinai atkurti pievinius gazonus, užsėdami juos varpinėmis žolėmis. Reikia atminti, kad švari, sistemingai šienaujama veja yra sveikiausias ir patraukliausias atvirų erdvių pagrindas, kurio būklė liudija apie žaliosios aplinkos tvarkymo kultūrą“ (*Tarybų darbas*, 1985, Nr. 11, p. 30).

„Tiesiant naujus bei rekonstruojant senus kelius, turėtų būti išspręsti ne tik jų įderinimo į landšaftą, sankasos bei dangos įrengimo ir eksploatacijos klausimai, bet taip pat kelių aplinkos sutvarkymas, nes aplinka daro didelį poveikį vairuotojų ir keleivių savijautai. Atitinkamose pakelių vietose būna tikslinga

pasodinti želdinių derinius, kurie išryškintų kelio trasą, t. y. posūkių ir nuolydžių išsidėstymo ritmą, taip pat uždengtų nepatraukliai atrodančius pakelės statinius ar įrenginius. Paminėtų darbų kompleksą gali tinkamai įvykdyti tik kelininkai“ (*Kultūrinio landšafto grožis*, 1979, p. 21).

Literatūra ir šaltiniai

Deveikis, S. 2002. Antano Tauro ir mūsų parkai, *Žemėtvarka ir hidrotechnika* 2: 100–102.

Mačiulis, A. 2011. Vytautas Edmundas Čekanauskas. Vilnius: VDA leidykla: 18, 20, 21, 29, 182.

Lietuvos parkų schemos [žiūrėta 2012-10-15]. Prieiga per internetą: www.manoparkas.lt (draugija „Jungės“).

Svarbiausios Antano Tauro (1912–1988)

publikacijos

1. *Lietuvos TSR parkai*. 1966. Vilnius.
2. *Grožis mūsų kaime*. 1971. Vilnius: Mintis.
3. *Landšafto architektūra kaime*. 1974. Vilnius: Mintis.
4. *Kultūrinio landšafto grožis*. 1979. Vilnius: Mokslas.
5. *Mūsų parkai*. 1989. Vilnius: Mokslas.
6. Straipsnių ciklas apie miško parkus, jų kūrimą ir formavimą, *Girios*. 1974, Nr. 5: 12–13; Nr. 6: 14–15; Nr. 7: 12–13.